

Avsändare:
Funktionsrätt Sverige
Hörselskadades Riksförbund
Synskadades Riksförbund
DHR – Delaktighet, Handlingsfrihet, Rörelsefrihet

Stockholm den 28 oktober 2024

Förslag till Arbetsförmedlingens regleringsbrev 2025

Bästa statssekreterare Sophia Metelius,

Vi, representanter för den samlade funktionsrättsrörelsen, skriver till dig med anledning av det kommande regleringsbrevet för Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingens övergripande uppgift är att verka för en välfungerande arbetsmarknad med hög sysselsättning och en balans mellan utbud och efterfrågan av arbetskraft. Denna målsättning kan inte uppnås om inte verksamheten effektivt erbjuder nödvändiga stödinsatser till arbetssökande som behöver det och lyckas möta upp arbetsgivare som vill anställa.

Cirka 52 procent av personer med funktionsnedsättning har förankring på arbetsmarknaden jämfört med 81 procent av befolkningen i stort. Bland de som har en nedsatt arbetsförmåga är siffran så låg som 44 procent. Trots att långtidsarbetslösheten och behoven av stöd har ökat för denna grupp, har insatser som arbetshjälpmedel, personligt biträde och lönebidrag minskat kraftigt över tid.

Under år 2014 hade 12 726 personer stödet arbetshjälpmedel någon gång, jämfört med 6 147 personer år 2023. 2014 hade 26 402 personer bidrag till Personligt biträde någon gång under året jämfört med 6 290 personer 2023. Vidare hade 98 513 personer stödet lönebidrag

2014, jämfört med 75 046 personer under fjolåret. Hälften så många får alltså del av arbetshjälpmedel idag jämfört med för tio år sedan, stödet till personligt biträde har minskat med hela 75 procent och Tillgången till lönebidrag har minskat med en fjärdedel. Även om Bidrag till arbetshjälpmedel ökade något under 2023 befinner sig stöden totalt sett på en historiskt låg nivå. Noteras bör även att det totala antalet som får någon form av lönebidrag av månadsstatistiken att döma verkar minska i år. Detta trots att Arbetsförmedlingen i regleringsbrevet för 2024 fått i uppdrag att använda stödet mer aktivt.

Trots stora behov av stöd hos de många arbetssökanden med funktionsnedsättning, lämnar Arbetsförmedlingen dessutom år efter år tillbaka medel som hade kunnat leda till arbete för personer för målgruppen.

När arbetsgivare och branscher har ett skriande behov av arbetskraft tvivlar vi på att regeringen är nöjd med detta.

I årets regleringsbrev till Arbetsförmedlingen gav regeringen myndigheten i uppdrag att väsentligt korta tiden för funktionshinderskod. Vi är mycket glada över det uppdraget. Det har lett till ett nödvändigt och positivt utvecklingsarbete inom myndigheten. En liknande satsning behövs nu för att väsentligt korta de långa ledtiderna för nödvändigt stöd till både den arbetssökande och till arbetsgivaren. Långa ledtider blir ett hinder för anställning och försvårar förutsättningarna att uppfylla ett annat viktigt uppdrag i årets regleringsbrev, nämligen att öka antalet personer med lönebidrag. Det här kräver ytterligare skarpa direktiv från regeringen.

Vi vill peka på två områden som idag försvårar för såväl arbetssökande med funktionsnedsättning som arbetsgivare som vill anställa. Ett tredje handlar om att öppna upp statliga arbetsplatser för vår målgrupp.

1. Påskynda och effektivisera handläggningen av stöd

I förordning (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, regleras Arbetsförmedlingens särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning. Trots att det uttalade syftet är att stärka möjligheterna att få eller behålla ett arbete har antalet beslut om insatserna arbetshjälpmedel, lönebidrag och personligt biträde under en följd av år minskat

kraftigt, se ovan. Det har skett trots att långtidsarbetslösheten och behoven av stöd har ökat.

Tillgång till arbetshjälpmedel är ofta helt avgörande för att ett arbete ska bli möjligt för personer med funktionsnedsättning, detsamma gäller lönebidrag. Det är därför mycket oroande att antalet beslut minskat under senare år.

Vi får även återkommande rapporter om att Arbetsförmedlingens handläggning drar ut på tiden. Det förekommer att personer som fått praktik får vänta till slutet av praktiktiden innan arbetshjälpmedlen kommer på plats. Andra har gått miste om arbetserbjudanden på grund av att det kan ta flera månader att utreda behoven, ta beslut och få tillgång till hjälpmedlet. Likaså kan processen för att bevilja lönebidrag ta så lång tid att arbetsgivaren hinner tröttna och jobbchansen försvinner. En bidragande orsak är att processen normalt sett påbörjas först när en person får ett konkret erbjudande om praktik eller arbete. Så behöver dock inte förfarandet se ut. I många fall är det tydligt vilka arbetshjälpmedel eller vilken stödinsats som behövs utifrån den sökandes funktionsnedsättning och vilken typ av jobb som kan bli aktuellt. En utredning kan därför påbörjas tidigare. Arbetsförmedlingens förändrade ärendehandläggning som innebär att arbetsökanden själv utan ansvarig handläggare ska driva sitt ärende är också en faktor som har gjort det svårare att få tillgång till stöd.¹

Vi föreslår att

- Arbetsförmedlingen ges i uppdrag att i alla led väsentligt korta handlägningsprocessen kring hjälpmedel, lönebidrag och andra stödinsatser för personer med funktionsnedsättning. Bland annat genom att utredning om lämpliga hjälpmedel och lönebidrag ska göras så tidigt som möjligt och inte vara beroende av att ett konkret praktik- eller jobberbjudande finns.
- Ge Arbetsförmedlingen i uppdrag att säkerställa att personer med funktionsnedsättning ges möjlighet till en personlig kontakt inom Arbetsförmedlingen, i stället för att som idag mötas av olika handläggare vid olika tillfällen.

¹ MFD:s förstudie "Behovet av arbetsmarknadspolitiska insatser för personer med funktionsnedsättning i spåren av pandemin och Arbetsförmedlingens reformering", 2022-01-25

2. Utveckla stödet till arbetsgivare och förbättra kontakten

Lika viktigt som att beslut om nödvändigt stöd fattas inom rimlig tid, är arbetsgivarkontakter. Utan arbetsgivare, inga jobb. Våra kontakter med arbetsgivare visar på stora svårigheter att komma i kontakt med rätt person på myndigheten. Av information från Arbetsförmedlingen har vi förstått att "digitalt först" också gäller för arbetsgivare som vill anställa personer med funktionsnedsättning. Arbetsgivare hänvisas till en inkorg som hanteras av anställda tillsammans och återkoppling kan dröja. Det säger sig självt att myndigheten (med en sådan ingång) inte hittar – eller än värre – tappar väldigt många, tänkbara arbetsgivare längs vägen.

När väl en kontakt etablerats och beslut om stöd väntas kan arbetsgivaren behöva vara mycket motiverad för att orka eller ha råd att lägga tid på den krångliga byråkrati som kan föregå ett beslut. Vi får höra om arbetsgivare som ger upp och om arbetssökande som förlorar jobberbjudandet trots att allt i övrigt varit klart.

Forskning pekar på en osäkerhet hos arbetsgivare att anställa personer med funktionsnedsättning, en osäkerhet som kan vara en orsak till den högre arbetslösheten, och som skulle kunna avhjälpas om arbetsgivaren får stöd och handledning om exempelvis funktionsnedsättningens konsekvenser i arbetslivet samt hur arbetsplats och arbetsuppgifter kan behöva anpassas.² I framgångsrika evidensbaserade metoder³ när det gäller anställning av personer med funktionsnedsättning är också långsiktigt individuellt stöd och handledning till både arbetssökande och arbetsgivare viktiga delar.

Trots det saknas ett sådant stöd i Arbetsförmedlingens verktygslåda. SIUS-insatsen innefattar stöd till arbetsplatsen men långt ifrån alla arbetssökande beviljas SIUS. SIUS-insatsen är också tidsbegränsad och ges inte så länge som behoven finns.

Vi anser att det behövs en riktad satsning på att utveckla arbetsgivarkontakter och utveckla ett kunskapsmässigt stöd och information till arbetsgivare. Det skulle väsentligt förhöja sannolikheten att kontakt leder till en faktisk anställning.

² <https://docplayer.se/4621175-Arbeitsgivaresh-perspektiv-pa-att-anstalla-personer-med-funktionsnedsattning.html>

³ Exempelvis Supported employment

Tre viktiga komponenter bör finnas med i satsningen:

- Personlig kontakt inom en viss tidsram
- Att arbetsgivare får tillgång till kunskapsmässigt stöd, däribland handledning, i anställningens inledning och så länge det finns ett stödbehov.
- Ett kunskapspaket för arbetsgivare som har anställda med funktionsnedsättning med information om olika funktionsnedsättningar och hur arbetsplatser kan utforma sin arbetsplats och verksamhet.

3. Förnyat uppdrag om praktikplatser hos myndigheter

Statliga myndigheter har under 2016–2023 haft i uppdrag att ta emot nyanlända och personer med funktionsnedsättning från Arbetsförmedlingen för praktik. Statskontorets slutrapportering, "Allas ansvar, ingens ansvar"⁴ är nedslående läsning.

"... genomslaget av uppdraget som helhet har varit svagt, i synnerhet under de senaste åren. Antalet myndigheter som har tagit emot praktikanter har minskat avsevärt över tid. Mellan 2016 och 2020 tog nästan alla de 200 myndigheter som har haft uppdraget emot åtminstone en praktikant. Men mellan 2021 och 2023 tog bara omkring 110 av 200 myndigheter emot någon praktikant. Även antalet praktikanter har minskat kraftigt över tid och för i stort sett varje år. Myndigheterna tog tillsammans emot omkring 1 500 praktikanter 2016. Men de senaste åren har myndigheterna endast tagit emot omkring 150–170 praktikanter per år. Det är långt ifrån regeringens mål, trots att målet har sänkts från 1 000 till 500 praktikanter per år och målgrupp."

Staten är idag sämst i klassen gällande andel sysselsatta personer med funktionsnedsättning med nedsatt arbetsförmåga, ynka 3,6%. Att staten inte lever som man lär är ett stort misslyckande. Utifrån regeringens uttalade arbetslinje bör de rekommendationer Statskontoret ger läggas till grund för ett förnyat uppdrag. Färre myndigheter bör få uppdraget samtidigt som Arbetsförmedlingen ges en tydligare stöttande uppgift.

⁴ <https://www.statskontoret.se/publicerat/publikationer/publikationer-2024/allas-ansvar-ingens-ansvar--statskontorets-slutredovisning-om-praktik-i-staten/>

Förslag till regleringsbrev för 29 strategimyndigheter

Idag har 29 strategimyndigheter ett pågående uppdrag från regeringen att arbeta med den funktionshinderspolitiska strategin. Utifrån Statskontorets rekommendation om uppdrag till färre myndigheter utgör strategimyndigheterna en rimlig avgränsning. Därför bör varje strategimyndighet ges i uppdrag att ta emot ett specificerat antal personer med funktionsnedsättning från Arbetsförmedlingen för praktik varje år. Förslagsvis under en treårsperiod varefter uppdraget utvärderas.

Förslag till Arbetsförmedlingens regleringsbrev:

Arbetsförmedlingen får i uppdrag

- Att etablera kontakt med de 29 myndigheter som har fått ett förnyat uppdrag från regeringen att ta emot praktikanter med funktionsnedsättning
- Att ta fram ett tydligt, riktat stödprogram för dessa myndigheter, utifrån synpunkter som kom fram i Statskontorets rapport.

Med vänlig hälsning

Nicklas Mårtensson, ordförande Funktionsrätt Sverige
Ulf Olsson, förbundsordförande Hörselskadades Riksförbund
Niklas Mattson, förbundsordförande Synskadades Riksförbund
Åsa Strahlemo, förbundsordförande DHR - Delaktighet,
Handlingskraft, Rörelsefrihet